

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، گروه روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: کودکان استثنایی

عنوان:

**مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی
در دو نظام آموزشی ویژه و تلفیقی**

استاد راهنما:

دکتر فرناز کشاورزی ارشدی

استاد مشاور:

دکتر الهه محمد اسماعیل

پژوهشگر:

نجمه محمدی

تابستان ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به

گل‌های باغ سکوت

و

به همه کسانی که در عرصه آموزش ناشنویان از هیچ تلاشی فروگذاری نمی

کنند.

تشکر و قدردانی

از اساتید محترم خانم‌ها دکتر فرناز کشاورزی ارشدی، دکتر الهه محمد اسماعیل و دکتر طاهره سیما شیرازی که رهنمودهای ارزنده ایشان موجب غنای بیشتر این پژوهش گردید، بسیار سپاسگزارم.

از والدین عزیزم که با لحظه لحظه زندگی خود عشق به حقیقت را در وجود من آموختند، قدردانی می‌کنم.

از اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران و اداره آموزش و پرورش استثنایی شهر تهران که با ارائه مجوز جهت ورود به مدارس استثنایی و عادی امکان اجرای پژوهش را فراهم نمودند کمال تقدیر و تشکر را دارم.

همچنین از تمامی عزیزانی که به هر نحوی مرا در انجام این پژوهش یاری کردند، تشکر می‌کنم. امیدوارم در پناه نیلوفران آبی تا چلچله آوای مرغ سحر همیشه و همه حال سبز، سرافراز باشند.

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب نجمه محمدی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۸۴۹۶۸۲۰۰ در رشته روان‌شناسی کودکان استثنایی که در تاریخ ۱۳۹۰/۴/۱۹ از پایان‌نامه خود باعنوان مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در دو نظام آموزشی ویژه و تلفیقی با کسب نمره و درجه دفاع نموده‌ام، بدینوسیله متعهد می‌شوم: (۱) این پایان‌نامه، پژوهش و تحقیق انجام شده توسط اینجانب بوده و درموردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام. (۲) این پایان‌نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است. (۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان‌نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم. (۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :

امضاء :

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۰/۴/۱۹

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم نجمه محمدی از پایان نامه خود دفاع نموده

و با نمره و با حروف و با درجه

مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی
دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۷۰۷۸۹۲۰۰۹	نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد واحد: ۱۰۱
عنوان پایان نامه: مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در دو نظام آموزشی ویژه و تلفیقی	
تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۸۹/۴/۲ تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۰/۴/۱۹	نام و نام و خانوادگی: نجمه محمدی شماره دانشجویی: ۸۷۰۸۴۹۶۸۲۰۰ رشته تحصیلی: روان شناسی کودکان استثنایی
استاد راهنما: دکتر فرناز کشاورزی ارشدی استاد مشاور: دکتر الهه محمد اسماعیل	
آدرس و شماره تلفن: تهران - اداره آموزش و پرورش استثنایی شهر تهران تلفن: ۴۴۰۷۶۰۰۳	
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):	
<p>مهارت در خواندن یکی از مهم ترین نیازهای یادگیری دانش آموزان در زندگی امروز است. این پژوهش با هدف مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در دو نظام آموزشی ویژه و تلفیقی انجام پذیرفت. روش پژوهش علی - مقایسه ای و مقطعی بود. گروه نمونه شامل ۸۷ نفر بود که در دو گروه متشکل از ۴۰ دانش آموز دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی تلفیقی و ۴۷ دانش آموز دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه قرار داشتند. آزمودنی های دارای معیارهای ورود به پژوهش به روش نمونه گیری تصادفی، از میان مدارس عادی و استثنایی مقطع راهنمایی انتخاب شدند. برای انجام پژوهش از یک زیر مقیاس آزمون خواندن دکتر کرمی نوری و دکتر مرادی و با دو شیوه اجرا ۱- خواندن متن توسط معلم ۲- خواندن متن توسط دانش آموزان استفاده شد. داده ها با استفاده از آزمون های آماری میانگین، انحراف معیار، <i>t</i>-مستقل و <i>MANOVA</i> مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های پژوهش نشان داد بین نمره درک خواندن دانش آموزان با آسیب شنوایی در دو نظام آموزشی ویژه و تلفیقی اول تا سوم راهنمایی تفاوت معنادار وجود داشت ($p < 0/01$ و $P < 0/05$). همچنین در هر دو شیوه ی اجرا توسط معلم و دانش آموز، نمرات درک خواندن دانش آموزان با آسیب شنوایی در نظام ویژه، در پایه اول بیشتر از دانش آموزان تلفیقی است. و نمرات درک خواندن دانش آموزان تلفیقی پایه دوم در هر دو شیوه اجرا نسبت به پایه های دیگر تفاوت معنی دار نشان داد. درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در هر دو گروه (ویژه و تلفیقی) در طول سه پایه تحصیلی نشانگر رشد مثبت بود. و در نهایت تفاوت معنی دار درک خواندن بین دانش آموزان ویژه و تلفیقی دیده شد، که می تواند مؤید نیاز ویژه آنها به یکپارچه سازی آموزشی باشد.</p>	
کلید واژه ها: ناشنوایی، درک خواندن، سیستم آموزش ویژه، سیستم آموزش تلفیقی	

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضاء: مناسب نیست

فهرست مطالب

فصل اول: معرفی پژوهش

۲	مقدمه
۴	بیان مسأله
۷	اهداف پژوهش
۸	اهمیت پژوهش
۱۰	فرضیه های پژوهش
۱۰	متغیرهای پژوهش و تعاریف نظری و عملیاتی آنها

فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش

۱۵	بخش اول - کودکان استثنایی و آموزش و پرورش ویژه
۱۶	ضرورت آموزش و پرورش استثنایی
۱۷	تعریف آسیب دیدگی شنوایی (ناشنوایی و نیمه شنوایی)
۱۸	روشهای آموزش و پرورش استثنایی در دانش آموزان آسیب دیده شنوایی
۱۹	انواع نقص و طبقه بندی شنوایی
۲۳	بخش دوم - خواندن و فرایندهای پیش نیاز آن
۲۳	تعریف خواندن
۲۴	پیش نیاز های خواندن
۲۵	نقش و تأثیر زبان در خواندن
۲۶	نظریات رشد زبان
۲۸	مهارتهای زبانی
۲۹	• مهارت گوش دادن
۳۰	• مهارت صحبت کردن
۳۲	• مهارت خواندن

- مهارت نوشتن..... ۳۷
- تأثیرات سوء آسب شنوایی بر پیشرفت زبان و مهارت‌های ارتباطی..... ۳۸
- خواندن در کودک کم شنوا..... ۳۹
- خواندن متن در افراد کم شنوا..... ۴۲
- تأثیرات شناسایی و مداخله زودهنگام بر توانمندی های زبانی افراد با آسب شنوایی..... ۴۳
- شناخت و زبان در کودکان آسب دیده شنوایی..... ۴۶
- آثار مشکلات شنوایی بر زبان و گفتار..... ۴۸
- آسب شنوایی و ناتوانی همراه..... ۵۱
- هدف از آموزش کودکان کم شنوا..... ۵۲
- آموزش تلفیقی ، مزایا و دلایل موافقت و مخالفت با آن..... ۵۲
- تیم همکاری..... ۵۴
- شیوه های گوناگون اجرای برنامه تلفیق..... ۵۵
- تلفیق در ایران..... ۵۶
- تلفیق دانش آموزان آسب دیده شنوایی در مدارس عادی..... ۶۲
- مزایای آموزش تلفیقی..... ۶۳

بخش سوم - مروری بر پژوهش های انجام شده پیرامون پژوهش حاضر

- پژوهشهای بین المللی انجام شده در زمینه مهارت‌های زبانی و پیشرفت خواندن در دانش آموزان آسب دیده شنوایی..... ۶۴
- پژوهشهای داخلی انجام شده در زمینه مهارت‌های زبانی و پیشرفت خواندن در دانش آموزان آسب دیده شنوایی..... ۷۳
- جمع بندی و نتیجه گیری..... ۷۷

فصل سوم : روش شناسی پژوهش

- روش پژوهش..... ۷۹
- جامعه آماری ، گروه نمونه و روش نمونه برداری..... ۷۹

۸۲.....	ابزار پژوهش.....
۸۳.....	روش اجرا و گرد آوری داده ها.....
۸۴.....	روش تجزیه و تحلیل داده ها.....

فصل چهارم : تحلیل آماری داده ها

۸۶.....	مقدمه.....
۸۷.....	بخش اول: مشخصات فردی (توصیف متغیرها).....
۹۲.....	بخش دوم: تحلیل توصیفی.....

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

۱۰۳.....	بحث و تفسیر.....
۱۰۹.....	محدودیت های پژوهش.....
۱۱۰.....	پیشنهادات پژوهشی.....
۱۱۰.....	پیشنهادات کاربردی.....
	فهرست منابع
۱۱۲.....	منابع فارسی.....
۱۱۴.....	منابع لاتین.....
	پیوست ها
۱۱۷.....	پیوست الف.....
۱۱۸.....	پیوست ب.....
۱۳۶.....	پیوست ج.....

فهرست جدول ها

- ۱-۱ جدول متغیر ها ۱۰
- ۲-۱ جدول درجه بندی گودمن ۲۱
- ۲-۲ جدول نقص شنوایی و تاثیرات آن در آموزش ۲۲
- ۲-۳ جدول نظریه رشد زبان ۲۷
- ۲-۴ جدول مراحل رشد گفتار ۳۱
- ۲-۵ جدول جنبه های مختلف ناتوانی مهارت های زبانی در کم شنوایان ۴۹
- ۲-۶ جدول ارتباط میزان کم شنوایی و گفتار و زبان ۵۰
- ۲-۷ جدول ارتباط میزان کم شنوایی و مدت زمان تأخیر در رشد گفتار و زبان ۵۱
- ۲-۸ جدول متغیرهای شش گانه و همبستگی آنها با پیشرفت خواندن دانش آموزان ناشنوا ۶۵
- ۴-۱ جدول سطح تحصیلات مادر ۸۷
- ۴-۲ جدول شغل مادر ۸۷
- ۴-۳ جدول سن تشخیص ۸۷
- ۴-۴ جدول سن دریافت سمعک ۸۸
- ۴-۵ جدول وجود آسیب شنوایی در والدین ۸۸
- ۴-۶ جدول وجود فرزند ناشنوای دیگر ۸۹
- ۴-۷ جدول روش ارتباطی ۸۹
- ۴-۸ جدول خدمات توانبخشی در گذشته ۹۰
- ۴-۹ جدول خدمات توانبخشی در حال حاضر ۹۰
- ۴-۱۰ جدول میزان افت شنوایی ۹۱

- ۱۱- ۴ جدول پایه های تحصیلی..... ۹۱
- ۱۲- ۴ جدول مقایسه میانگین نمرات درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه و تلفیقی اول تا سوم راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۹۲
- ۱۳- ۴ جدول مقایسه میانگین نمرات درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه و تلفیقی پایه اول راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۹۴
- ۱۴- ۴ جدول مقایسه میانگین نمرات درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه و تلفیقی پایه دوم راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۹۵
- ۱۵- ۴ جدول مقایسه میانگین نمرات درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه و تلفیقی پایه سوم راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۹۵
- ۱۶- ۴ جدول مقایسه درک خواندن کل دانش آموزان در نظام آموزشی ویژه و تلفیقی کل سه پایه راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۹۶
- ۱۷- ۴ جدول مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه و تلفیقی پایه اول راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۹۷
- ۱۸- ۴ جدول مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه و تلفیقی پایه دوم راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۹۷
- ۱۹- ۴ جدول مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه و تلفیقی پایه سوم راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۹۸
- ۲۰- ۴ جدول تحلیل واریانس چند متغیره برای مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در دو گروه تلفیقی و ویژه - ۱۳۹۰..... ۹۹
- ۲۱- ۴ جدول نتایج آزمون شفه برای مقایسه خواندن دانش آموزان پایه اول راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۱۰۰
- ۲۲- ۴ جدول نتایج آزمون شفه برای مقایسه خواندن دانش آموزان پایه دوم راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۱۰۰
- ۲۳- ۴ جدول نتایج آزمون شفه برای مقایسه خواندن دانش آموزان پایه سوم راهنمایی - ۱۳۹۰..... ۱۰۱

فهرست نمودارها

- ۲-۱ نمودار مدل خواندن پایین به بالا..... ۳۵
- ۲-۲ نمودار مدل خواندن بالا به پایین..... ۳۶
- ۲-۳ نمودار مدل خواندن تعاملی..... ۳۷
- ۲-۴ نمودار میانگین بهره های زبانی نسبت به سن تشخیص آسیب شنوایی..... ۴۵
- ۴-۱ نمودار مقایسه میانگین درک خواندن در دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در دو گروه تلفیقی و ویژه (خواندن معلم)..... ۹۳
- ۴-۲ نمودار مقایسه میانگین درک خواندن در دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در دو گروه تلفیقی و ویژه در نحوه اجرای خواندن متن توسط دانش آموزان..... ۹۳

چکیده

مهارت در خواندن یکی از مهم ترین نیازهای یادگیری دانش آموزان در زندگی امروز است. این پژوهش با هدف مقایسه درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در دو نظام آموزشی ویژه و تلفیقی انجام پذیرفت. روش پژوهش علی - مقایسه ای و مقطعی بود. گروه نمونه شامل ۸۷ نفر بود که در دو گروه متشکل از ۴۰ دانش آموز دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی تلفیقی و ۴۷ دانش آموز دارای آسیب شنوایی در نظام آموزشی ویژه قرار داشتند. آزمودنیهای دارای معیارهای ورود به پژوهش به روش نمونه گیری تصادفی، از میان مدارس عادی و استثنایی مقطع راهنمایی انتخاب شدند. برای انجام پژوهش از یک زیرمقیاس آزمون خواندن دکتر کرمی نوری و دکتر مرادی و با دو شیوه اجرا ۱- خواندن متن توسط معلم ۲- خواندن متن توسط دانش آموزان استفاده شد. داده ها با استفاده از آزمونهای آماری میانگین، انحراف معیار، t مستقل و MANOVA مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های پژوهش نشان داد بین نمره درک خواندن دانش آموزان با آسیب شنوایی در دو نظام آموزشی ویژه و تلفیقی اول تا سوم راهنمایی تفاوت معنادار وجود داشت ($p < 0/05$ و $P < 0/01$). همچنین در هر دو شیوه ی اجرا توسط معلم و دانش آموز، نمرات درک خواندن دانش آموزان با آسیب شنوایی در نظام ویژه، در پایه اول بیشتر از دانش آموزان تلفیقی است. و نمرات درک خواندن دانش آموزان تلفیقی پایه دوم در هر دو شیوه اجرا نسبت به پایه های دیگر تفاوت معنی دار نشان داد. درک خواندن دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در هر دو گروه (ویژه و تلفیقی) در طول سه پایه تحصیلی نشانگر رشد مثبت بود. و در نهایت تفاوت معنی دار درک خواندن بین دانش آموزان ویژه و تلفیقی دیده شد، که می تواند مؤید نیاز ویژه آنها به یکپارچه سازی آموزشی باشد.

کلید واژه ها: ناشنوایی، درک خواندن، سیستم آموزش ویژه، سیستم آموزش تلفیقی

فصل اول

معرفی پژوهش

۱-۱) مقدمه

مهارت در خواندن یکی از مهم ترین نیازهای یادگیری دانش آموزان در زندگی امروز است. توانایی درک مطلب، تغییر و استنتاج از متون درسی و غیر درسی، دانش آموزان را با افکار و اطلاعات جدیدی آشنا می سازد تا راه بهتر اندیشیدن و بهتر زیستن را بیاموزند. خواندن معطوف به درک مطلب نوشته شده و شناخت ارزشها، معانی و مفاهیم کلمه ها، عبارتها، جمله ها و دریافت دانستنی ها و معنی و مقصود پیامی است که نویسنده با نشانه ها و رمزهای کلامی نگاشته است (کریمی، ۱۳۸۴).

در حقیقت مهارت خواندن، کلید یادگیری همه یادگیری هاست، زیرا اغلب یادگیری های درسی از آن طریق صورت می گیرد. برای دروس دیگر نظیر ریاضی، تاریخ و جغرافیا نیز باید به مهارت درک مطلب و توانایی خواندن مسلط بود (کریمی، ۱۳۸۴).

اینکه موفقیت و پیشرفت تحصیلی کودک در همه زمینه ها با مهارت در خواندن رابطه مستقیم دارد، بر کسی پوشیده نیست و این که توانایی خواندن با درک مطلب انداره گیری می شود و با یادگیری همه موضوع های درسی ارتباط مستقیم دارد، بیست سال است که پذیرفته شده است (بلوم، ۱۹۷۶، نقل از جنی رابلی، مرعشی و وحدت، ۱۳۸۰).

در رویکردهای مختلف زبانی، خواندن به عنوان یک فرآیند ارتباطی است. مهارتهای زبانی (گوش کردن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن) باهم ارتباط کامل دارند، به هیچ عنوان از هم جدا نیستند، و چنانچه مهارت های گوش دادن و سخن گفتن فعلاًنه توسط کودکان صورت پذیرد تسهیل کسب مهارتهای خواندن و نوشتن به دنبال آن میسر خواهد بود (ناعمی، ۱۳۸۱).

گوش دادن اولین مهارت زبانی است که فرد در جریان رشد خود فرا می گیرد. اصولاً باید گفت کودکان با گوش دادن وارد عرصه تعاملات اجتماعی می شوند. آنها ابتدا گوش دادن را می آموزند، سپس صحبت کردن، خواندن و نوشتن را فرا می گیرند (زندى، ۱۳۸۱).

بنابراین گوش دادن را می بایست یکی از مهارتهای اصلی و شالوده سایر مهارتهای زبانی دانست چنانچه این مهارت به هر علت در اوان شکل گیری زبان دچار مشکل گردد و فرد به عنوان

آسیب دیده شنوایی تلقی شود، این نقص زیر بنایی، لطمات اساسی بر پیکره مهارت‌های زبانی وارد خواهد آورد. هنگامی که مسأله آموزش خواندن و نوشتن مطرح است وجود مشکلات گوش دادن در دانش آموزان بازتاب گسترده ای خواهد داشت. اختلالات شنوایی، دانش آموزان را در امر یادگیری و مشارکت فعال در فعالیتهای آموزشی با مشکلات جدی ای روبرو می سازد. تسلط بر مهارت گوش دادن عبارت است از توانایی درک پیامهای گفتاری دیگران (زندى، ۱۳۸۱). کودکانی که دچار اختلالات شنیداری هستند معمولاً آنچه گفته می شود می شنوند، اما توانایی درک آن را ندارند (والاس، منشی طوسی، ۱۳۷۰).

در روند زندگی انسان امروز، آموزش رسمی نقش مهمی دارد. واز سنین پایین آغاز می گردد و بین یک تا دو دهه از زندگی فرد را به خود اختصاص می دهد. در اعلامیه حقوق بشر حق تحصیل برای همه کودکان به صراحت ذکر شده و اعلامیه جهانی آموزش همگانی نیز با شدت بر این حق تأکید نموده است. بنابراین کودکان دچار معلولیت نیز از چنین حقی برخوردار هستند. اگرچه ایجاد مراکز آموزش و پرورش ویژه، به عنوان اولین قدم شناسایی و احقاق حقوق آموزشی کودکان دچار معلولیت، نتایج بسیار مطلوبی در پی داشته ولی در مسیر پیشرفت به سوی احقاق حقوق همه جانبه این افراد ضرورت بازگرداندن ایشان به بستر عادی جامعه، این نیاز را در جوامع ایجاد کرده است که ساختار و شیوه نظام آموزش کودکان دچار معلولیت را مورد تجدید نظر قرار دهند (بیانیه داکار، آموزش و پرورش استثنایی، ۱۳۸۱).

هدف از تلفیق افراد دچار معلولیت، ایجاد یکپارچگی اجتماعی و رسیدن به جامعه ای است که در آن همه افراد در کنار هم زندگی می کنند. به این معنا که افراد معلول نیز در تمام مقاطع زندگی، زندگی روزمره خود را با الگویی مشابه سایر افراد و در میان جامعه بگذرانند (میرخانی، ۱۳۷۶). این حق افراد معلول است که چون سایرین تا حد توان از نعمت آموزش بهره مند شوند. یکایک کودکان خصوصیات، علایق، توانایی ها و نیازمندیهای آموزشی منحصر به فرد خود را دارند و نظام های آموزشی باید با در نظر داشتن این گوناگونی خصوصیات و نیازها طراحی شوند. کودکانی که نیازهای ویژه آموزشی دارند (افراد استثنایی) باید بتوانند به مدارس عادی کودک محور دسترسی داشته باشند و این مدارس باید بتوانند نیازهای آنان را برآورده سازند (دیسون و همکاران، سعیدی، ۱۳۸۱).

۱-۲) بیان مسأله

فرآیند خواندن تنها محدود به کتاب خوانی نیست. بلکه در زندگی روزمره و حتی در کوچک ترین فعالیتها نیازمند این توانایی هستیم. خواندن ابزاری برای کسب دانش در نظر گرفته می شود و همچنین وسیله ای است برای آنکه آداب و عقاید جامعه و فرهنگ به کودکان منتقل شود. در میان جوامع و ویژگی های آن یک عامل مشترک این است که «خواندن موجب برقراری ارتباط بین اطلاعات می گردد.» از سوی دیگر خواندن عبارت است از کسب اطلاعات از مطلب نوشته شده، پس اگر اطلاعاتی به دست نیاید و اگر درک مطلب صورت نگیرد در آن صورت خواندن هم صورت نگرفته است (کشاورزی ارشدی و تجلی، ۱۳۸۴).

به نظر نلسون^۱ (۱۹۸۴) و سیلیمون^۲ (۱۹۸۶) «زبان، اساسی ترین رسانه ای است که از طریق آن، اغلب یادگیری های اجتماعی و تحصیلی در مدرسه تحقق می یابد.» از این رو، مشکلات مربوط به خواندن و یادگیری زبان می تواند زمینه ساز مشکلات جانبی در سایر یادگیری ها باشد (نقل از هالاهان و کافمن، ۱۹۹۴). زبان مهم ترین ابزار ارتباطی است که در جوامع انسانی برای انتقال افکار و اندیشه ها مورد استفاده قرار می گیرد. تسلط بر مهارتهای زبانی از عوامل مهم موفقیت هر انسان در جامعه به حساب می آید.

آنان که زیباتر، فصیح تر و بلیغ تر سخن می گویند از محبوبیت بیشتری برخوردار هستند. قرآن توانایی سخن گفتن انسان ها را به عنوان یکی از آیات و نشانه های خداوند معرفی کرده است و معجزه ی بزرگ پیامبر اسلام است که از نظر فصاحت، بلاغت و زیبایی همتا ندارد (ناعمی، ۱۳۸۱).

پدیده زبان در جوامع انسانی به دو صورت گفتاری (صحبت کردن و گوش کردن) و نوشتاری (خواندن و نوشتن) در امر ارتباط ارسال یا دریافت پیام و ایفای دیگر نقشهای زبان به کار گرفته می شود. این چهار رکن زبان را «مهارتهای زبانی» می نامیم. در یک تقسیم بندی دیگر دو مهارت صحبت کردن و نوشتن مهارتهای تولیدی، گوش دادن و خواندن مهارتهای ادراکی یا دریافتی زبان خواننده می شود (زندی، ۱۳۷۸).

گوش دادن و خواندن مهارتهایی هستند که اطلاعات لازم را برای استفاده در نظام اعصاب مرکزی فراهم می سازند. سخن گفتن و نوشتن نیز مهارتهایی می باشند که مفروضات به دست آمده بر پایه اطلاعات درون داد را از طریق بیان کردن به محیط خارج منتقل می کند (گورابی، ۱۳۸۱).

1- Nelson
2- Sillimun

به نظر روداگرو^۱ (۱۹۸۷) کودکانی که از بدو تولد دچار مشکلات شنوایی شدید هستند تنها با دشواری فوق العاده می توانند سخن گفتن را فراگیرند. گفتار صحیح و کاربرد زبان، به شنیدن گفتار خویش و الگوهایی بستگی دارد که برای کودک سخن می گویند. بدون شنیدن، نمی توان گفتار صحیح را تشخیص داد و اشتباهها را تصحیح کرد. نوزادانی که ناشنوا زاده می شوند در ابتدا انواع صداهای متنوعی را که همه نوزادان از خود می سازند تولید می کنند. ولی آواپردازی ایشان به زودی کاهش می یابد به نحوی که قبل از یک سالگی کاملاً متوقف می شود. تولید صدا بدون پسخوراند از بین می رود (نقل از گلاور^۲، برونینگ^۳، خرازی، ۱۳۷۵).

بنابراین هر یک از مهارتهای زبانی به صورت زنجیروار بر مهارت بعدی خود تأثیرگذار است، مهارت گوش دادن در واقع بنیادی ترین مهارت زبانی محسوب می گردد، چنانچه این مهارت تحت الشعاع افت شنوایی قرار گیرد و فرد نتواند به درستی کلمات و جملات را بشنود بی شک مهارت صحبت کردن، خواندن و نوشتن وی نیز تحت تأثیر قرار خواهد گرفت. فرد مبتلا به ضایعه شنوایی نمی تواند از راه شنیدن و گوش دادن و زبان خود را توسعه دهد. در نتیجه توانایی وی در توسعه مفاهیم تحت تأثیر چنین نقیصه ای قرار خواهد گرفت. لذا با توجه به کمبود گنجینه و خزانه لغات در این افراد نسبت به همسالان عادی خود نقص آشکاری در زبان شفاهی و نوشتاری ایشان محرز می گردد.

افراد کم شنوا به دلیل نقصی که در درونداد حس شنیداری دارند نسبت به افراد عادی تفاوتی در مهارتهای زبانی، خواندن و نوشتن نشان می دهند. اغلب کودکان آسیب دیده شنوایی علی رغم محروم بودن از حس شنوایی که نقش مهمی در رشد مهارتهای ارتباطی و آموزشی دارد، متناسب با سطح هوشی خود عمل نمی کنند، به همین دلیل نیاز به مداخله ها و آموزشهایی در تمام سطوح زبانی و ارتباطی دارند.

موضوع توانبخشی کودکان کم شنوا همواره از مسائل چالش برانگیز حیطه توان بخشی معلولین بوده است. در این راستا دیدگاه هایی همانند ارائه آموزش های ویژه در محیط های خاص با تلفیق ایشان در کلاسهای عادی و آموزش فراگیر مطرح بوده است. اصطلاح تلفیق معمولاً زمانی به کار می رود که کودکان دچار نارسایی در مدارس عادی حضور می یابند. مدارسی که برای برآوردن نیازهای کودکان تغییراتی معدود یافته باشند، به جای تغییر در مدرسه از دانش آموز انتظار می رود که خود را

1- Rowdagro
2- Glaver
3- Bruning

با شرایط موجود در مدرسه منطبق سازد (مک کانگی روی، سعیدی، ۱۳۸۱). تجربه کشورهای مختلف و به ویژه کشورهای در حال توسعه نشان می دهد، صرف هزینه های گزاف برای فعالیت مدارس ویژه در عمل به معنای آن است که فقط اقلیت کوچکی از دانش آموزان یعنی برگزیدگان شهری می توانند از این آموزش بهره مند شوند و جمع کثیری از دانش آموزان استثنایی به ویژه در مناطق روستایی از هیچ خدمت آموزشی منتفع نمی شوند. از طرفی توسعه مدارس عادی تا آنجا که بتوانند طیف وسیعی از شاگردان عادی و با نیاز ویژه را در مناطق روستایی و محلی در خود جای دهند، ایجاد پذیرش در جامعه، مبارزه با تعصب، باید سطح آگاهی جامعه بالا رود که خود نیازمند آموزش در سطح وسیع است (بیانیه سالامانکا، آموزش و پرورش استثنایی، ۱۳۸۱).

حرکت به سوی مدارس فراگیر به چند دلیل ضروری به نظر می رسد:

اولاً؛ ایجاد مدارس فراگیر گامی مهم در دستیابی به هدف آموزش برای همه به شمار می آید. و البته برای تحقق آموزش و پرورش همه کودکان در کنار هم، می بایست مدارس از انواعی از شیوه های آموزشی بهره گیرند که پاسخگوی تفاوت های فردی باشند و بدین وسیله تمامی کودکان را بهره مند سازند. ثانیاً؛ تأسیس و حفظ مدارس که آموزش و پرورش تمامی کودکان را با هم برعهده می گیرند مقرون به صرفه تر از راه اندازی نظامی است که از انواع متفاوت مدارس خاص برای گروه های متفاوت کودکان تشکیل شده باشد.

ثالثاً؛ با ایجاد مدارس فراگیر و آموزش و پرورش تمامی کودکان با هم، می توان نگرش مردم را نسبت به تفاوت تغییر داد و بنیانی برای جامعه ای عادلانه و بدون تبعیض بنا نهاد. به عبارت دیگر، مؤثرترین راه برای بالا بردن پذیرش جوامع محلی و مبارزه با نگرش های تبعیض آمیز، جهت گیری مدارس به سوی فراگیر سازی است (آموزش برای همه، سازمان آموزش و پرورش استثنایی شهر تهران، ۱۳۸۱).

محقق در این پژوهش به دنبال پاسخگویی به سؤالات زیر است :

- میزان درک خواندن در دانش آموزان دارای آسیب شنوایی در مدارس نظام آموزش ویژه چگونه است؟